

at foretage afhøringer der er tillagt disse kommissioner. Af betydning er det især, at der er pålagt alle offentlige myndigheder oplysningspligt. Herved sættes kommissionen i stand til uden om ministeren at træde i direkte kontakt med de ministeren underordnede tjenestemænd for derigennem at trænge til bunds i sagen.«

Og hos *Max Sørensen*: Statsforfatningsret (2. udg. ved Peter Germer 1973) side 113 hedder det:

»...Det særlige ved sådanne (parlamentariske) kommissioner er, at såvel private borgere som offentlige myndigheder har pligt til at meddele dem oplysninger, skriftligt eller mundtligt. Til forskel fra almindelige folketingsudvalg kan de f. eks. afkræve en tjenestemand oplysninger uden om den minister, der er tjenestemandens øverste foresatte.«

Det bør dog i denne forbindelse bemærkes, at hverken grundloven eller lovgivningen i øvrigt har udstyret de parlamentariske kommissioner med særlige tvangsmidler til opfyldelse af oplysningspligten. Pligten vil derfor i givet fald kun kunne gennemtvinges enten ved anvendelse af dansk rets almindelige regler om handlingsdom eller efter omstændighederne ved vidneførsel for domstolene, se *Alf Ross*, a.st. side 258 f. og *Poul Andersen*, a.st. side 510 f.

Et ministerielt udvalg vil kun kunne tillægges en oplysningsadgang svarende til den, der efter grundlovens § 51 tilkommer en parlamentarisk kommission, hvis dette er særligt hjemlet. Som eksempler på tilvejebringelsen af sådan særlig hjemmel kan nævnes lov nr. 155 af 4. maj 1955 om nedsættelse af en licitationskommission og lov nr. 171 af 16. maj 1962 om nedsættelse af en forsikringskommission.

3. Adgangen til at nedsætte parlamentariske kommissioner er kun blevet anvendt i meget begrænset omfang i praksis, se nærmere oversigten i *Den danske Rigsdag IV* (1949) side 238 ff., og i nyere tid er opfattelsen gået i retning af, at det naturlige virkefelt for sådanne kommissioner er tilfælde, hvor der er behov for undersøgelser af formodede fejl eller misbrug fra myndighedernes side. I den statsretlige litteratur er forholdet mest udførligt behandlet af *Alf Ross*, a.st. side 257 f., hvor det bl. a. udtales:

»Parlamentariske kommissioner... kan nedsættes til undersøgelse af enhver sag der af folketinget anses for almen vigtig. Men i alminde-

lighed vil et spørgsmål, f. eks. vedrørende et almindeligt lovgivningsanliggende, lige så vel kunne undersøges af et almindeligt folketingsudvalg. Det, der kan begrunde anvendelsen af en parlamentarisk kommission, er den særlige myndighed til afhøring, der er tillagt disse kommissioner. Men normalt vil sådan myndighed netop kun være påkrævet, hvor der er spørgsmål om fejl eller misbrug fra myndighedernes side. Selv i disse tilfælde vil undersøgelse dog normalt blive overladt til politiet og tiltalespørgsmålet afgjort af anklagemyndigheden. Men når sagen er af særlig betydning, ganske særligt når der er tale om muligvis at rejse tiltale mod en minister, kan det føles påkrævet, at forundersøgelsen ikke overlades til andre, men foretages af folketinget selv gennem en parlamentarisk kommission. Det er jo folketinget selv, der er anklagemyndigheden overfor ministrene, og det kan være af betydning, at forundersøgelsen foretages af personer med særlig forståelse af politiske forhold. Selv om altså de parlamentariske kommissioners område ikke er begrænset hertil, kan forundersøgelse om grundlag for ministertiltale nævnes som det område, hvor deres anvendelse er særligt begrundet.«

Synspunkter på linie hermed blev gjort gældende fra flere sider under folketingets behandling af tre forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af en parlamentarisk kommission i folketingsåret 1973-74, 2. samling, se således F.T. 1973/74, 2. samling, sp. 5453 ff. (undersøgelse vedrørende den højere uddannelse), sp. 6690 ff. (betalingsbalanceproblemet) og sp. 6895 ff. (indkomstbeskatningen). De tre forslag blev efter 1. behandling henvist til udvalget for forretningsordenen, der den 17. september 1974 afgav en samlet beretning om forslagene, F.T. 1973/74, 2. samling, tillæg B sp. 1649 f. I beretningen udtales bl. a.:

»Ved 1. behandling af de tre forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af parlamentariske kommissioner gik et stort flertal i tinget imod tanken om at anvende parlamentariske kommissioner uden for det område, hvor de hidtil især har været anvendt: sager, hvori der kunne blive tale om at gøre ministeransvar gældende. I betragtning heraf og på grund af folketingets travlhed med andet stof enedes man i udvalget for forretningsordenen om at udsætte en egentlig realitetsbehandling af forslagene til disses eventuelle genfremsættelse i folketingsåret 1974-75.«